

Brunakärr
koloniträdgård
1918-1928

En tioårs historik över
Helsingfors' första koloniträdgård

Tecknad av Ossian Lundén

Brunakärr koloniträdgård 1918—1928.

En tioårs historik över Helsingfors' första koloniträdgård.

Tecknad av O s s i a n L u n d é n.

"En av de vackraste och sundaste sociala rörelser vår tid kan uppvisa är nog den, som drager befolkningen på deras fritider bort från städernas sterila, dammfyllda gator, från de trånga, solfattiga gårdsplanerna och tättpackade, kasärnlika byggnaderna ut till landsbygden, till frisk luft, sol och lugn, till fredligt sysslande bland växter och blommor i den egna lilla trädgårdstälpan i trädgårdskolonien. Detta är ett förverkligande, låt så vara blott i smått, av strävandena till att göra det största möjliga antalet människor delaktiga i den arbetsglädje man känner, när man odlar sin egen jord. Härtill kommer att ägandet av en lott i trädgårdskolonien visst inte har underordnad ekonomisk betydelse. Detta är något som kristiden lärt". — Detta är ett citat hämtat från den bok om koloniträdgårdar under tecknad skrev under den mest brinnande orostiden vårvintern 1918, och vilken bok sedan utkom i tryck på svenska och finska i juli samma år. Det är med detta citat jag tillåtit mig inleda den enkla tioårshistorik över Brunakärr koloniträdgård jag i det följande skall söka teckna.

Vad är då en koloniträdgård? Besvarar man frågan från rent praktisk-reel synpunkt sedd, så består en koloniträdgård, eller måhända rättare trädgårdskolonien, såsom redan namnet angiver, av en inom ett stadsområde eller helt nära ett sådant belägen, genom fastställd plan ordnad plats, upptagande en samling små trädgårdar, envar om c:a 2—400 m², alla inom en gemensam inhägnad. — Vilja vi åter definiera trädgårds-

kolonien sedd från en annan sida, den sociala, då kunna vi säga, att genom trädgårdskolonien och odlingsarbetet här söker man göra särskilt de mindre bemedlade i städerna delaktiga av de mångahanda såväl andliga som materiella värden, vilka skötseln av även en mindre trädgård alltid medför för odlaren. Koloniträdgården och arbetet här i den egna täppan innesluter nämligen talrika och olikartade uppfostrande faktorer. Framför allt är just dess socialt uppfostrande betydelse av avsevärt högt värde. De till hundratal uppgående invånarna i ett dylikt odlarsamhälle ha här många gemensamma intressen, fröjder och bekymmer, de äro alla bundna av samma gemensamma överenskommelser, lagar och förordningar, vilkas bestämmelser alla måste underkasta sig. Allt detta är ägnat att hos odlarna, de s. k. "kolonisterna", utveckla och upprätthålla en viss känsla av samhörighet, en anda, präglad av samarbete och insikt om gemensamt bästa, förutom många andra så att säga sociala dygder. Särskilt har, såsom också allmänt erkännes, koloniträdgården, arbetet och vistelsen här en stor uppfostrande betydelse för odlarfamiljernas barn. Om koloniträdgårdarna kan man därför med fullt skäl säga, att i dem sås och läggas frön icke blott i jorden utan även i barnens och ungdomens känsliga sinnen och hjärtan.

Koloniträdgårdsrörelsen kan sägas ha tagit sin början i Danmark, hemlandet för allt småbruk, omkring 1884, men först efter det rörelsen 1892 nått landets huvudstad,

Köpenhamn, begynte koloniträdgårdsverksamheten göra sitt segertåg genom de danska städerna. 1917 beräknade man, att i Köpenhamn var 10:de familj hade sin egen koloniträdgårdslott, och 1923 fanns i Danmark 51,000 koloniträdgårdslotter. Enligt statistisk utredning har envar sådan lott givit en årlig avkastning i värde motsvarande minst 200 kronor eller inalles över 10 miljoner kronor.

Från Danmark kom idén om koloniträd-

först sent vunnit insteg. Visserligen var redan 1902 frågan om att inrätta koloniträdgårdar i Helsingfors före i stadsfullmäktige, men föranledde till ingen åtgärd, och ungefär samtidigt försökte man på privathåll — jag vill minnas på initiativ av kommerserådet Julius Tallberg — få koloniträdgårdar till stånd i huvudstaden i Tölö vid Västra Chaussén. Resultatet blev 3—4 lotter, där t. o. m. ett par lusthus av spjälvirke byggdes, men redan följande år var

Brunakärr koloniträdgård. Vy från Fylgias område. Foto 1928.

gårdar över Sundet till Sverige, och först till Landskrona 1888. Stockholm blev dock självfallet inom kort den egentliga härden för koloniträdgårdarna i Sverige. De första anlades där 1904 och 1906. I Stockholm fanns 1923 46 koloniträdgårdar, upptagande sammanlagt 170 har. och 7,000 lotter. I hela Sverige fanns 1925 enligt professor Gunnar Andersson inalles 28,873 koloniträdgårdslotter och efter det intresse koloniträdgårdsrörelsen där väckt, kan man helt säkert beräkna, att i Sverige i detta nu finnes minst 30,000 koloniträdgårdslotter.

I vårt land har idén om koloniträdgårdar

allt övervuxet med ogräs och koloniträdgården övergavs. År 1906 torde fröken Dagmar Neovius, efter sin hemkomst från förvisningen till Sverige, åter i stadsfullmäktige i Helsingfors fått koloniträdgårdsfrågan upptagen, men resultatet blev nu lika negativt som 4 år tidigare. Det var egentligen först den s. k. kristiden, som hos oss gav initiativ till uppkomsten av koloniträdgårdar.

År 1915 tog koloniträdgårdsrörelsen här i Finland sin egentliga början och samtidigt på flere håll: i Helsingfors, Tammerfors, Åbo, Viborg, Borgå, Wasa, Uleåborg och

vid några större fabrikssamhällen. Men det oaktat existerar hos oss för närvarande en ordnad koloniträdgårdsverksamhet endast i Helsingfors och Tammerfors. Annorstädes har rörelsen antingen redan i sin början utsinat, eller av brist på lämplig ledning eller av andra skäl utvecklats i mer eller mindre skev riktning.

I skrivelse av den 14 oktober 1915 anhöll Svenska kvinnoförbundet i Helsingfors genom sin kommitté för koloniträdgårdar hos stadsfullmäktige om att för detta ända-

allmänna beredning av ärendet lämna Svenska kvinnoförbundets anhållan tillsvi-dare beroende. Under sommaren 1916 uppgjorde, på anhållan av socialnämndens kansli, stadsplanekontoret och stadens trädgårdsmästare förslag till indelning av sådana områden i stadens närhet, som lämpade sig för koloniträdgårdsanläggningar.

I början av år 1917 gjorde socialnämnden till stadsfullmäktige en hemställan, beträffande upplåtande av områden för koloniträdgårdar, men icke heller nu vanns nå-

Ett idylliskt hörn från Svenska kvinnoförbundets område i Brunakärr koloniträdgård.

mål till föreningens disposition avgiftsfritt måtte ställas villatomten Dal i Tölö om 7,460 kvm. samt att på stadens bekostnad där nödiga förarbeten måtte utföras såsom dränering, anläggning av vatten- och avloppsledning, makadamiserad körväg samt att området skulle ingärdas med ett plank och lotterna utstakas. Socialnämnden, till vars utlåtande frågan överlämnades, beslöt emellertid i anledning av denna anhållan, vid sitt sammanträde den 17 november 1915 att till allmän beredning upptaga frågan om anläggande av koloniträdgårdar å stadens mark samt om reserverande av lämpliga områden för koloniträdgårdsändamål och att i avvaktande på denna

got positivt resultat. Frågan remitterades, som det hette, till vidare utlåtande. Tidsförhållandena lade sedan hinder i vägen och först i april 1918 kunde socialnämnden åter upptaga koloniträdgårdsfrågan. En ytterligare påminnelse om att påskynda koloniträdgårdsfrågans avgörande fick socialnämnden nu också genom den till stadsfullmäktige ställda ansökan, som Ungdomsföreningen Fylgia i början av april nämnda år gjorde, nämligen att få jord för anläggande av en koloniträdgård antingen i Dal i Tölö eller i närheten av V. Chausséen. Nämnda ungdomsförening hade nämligen 1917 innehaft och odlat diverse potatislotter i Malm och hade därigenom kommit till

insikt om fördelarna av att på fritid odla egen jord.

Vid sitt sammanträde den 7 maj 1918 beslöt socialnämnden till stadsfullmäktige insända en skrivelse, beträffande anläggande av koloniträdgårdar på stadens område, vari bl. a. säges: Socialnämnden har ansett det av behovet påkallat, att i Helsingfors från kommunens sida åtgärder vidtagas för anläggande av koloniträdgårdar. — — — Efter samråd med stadsplanearkitekten och stadsträdgårdsmästaren har socialnämnden ansett, att för ändamålet i fråga borde användas odlingslotterna n:o 15 och 16 å Grejus. Dessa lotter hava redan tidigare å stadsplanekontoret reserverats för koloniträdgårdar. — — — Den tillämnade indelningen av området framgår av närslutna å stadsplanekontoret i sådant avseende uppgjorda förslag. I enlighet med detta förslag kommer området i fråga att uppdelas i c:a 225 mindre odlingslotter med en areal av 150—225 m² per lott, varjämte skulle reserveras mark för en lekplan. Den till odling avsedda jorden upptager en yta av sammanlagda 4,5 ha. — — — Kostnaderna för områdets iordningsställande, d. v. s. anläggande av vägar, diken m. m. har å stadsplanekontoret beräknats till 28,000 mark. Vad särskilt kostnaderna för vägar beträffar, har beräkningen baserats på den förutsättning, att de skulle göras på enklast möjliga sätt och i framtiden av kolonisterna själva förbättras. Socialnämnden har med hänsyn till nu rådande förhållanden ansett det vara skäligt, att staden skall låta utföra och i första hand bekosta samtliga i kostnadsförslaget upptagna arbeten och att hälften av utgiftssumman under arrendetiden av arrendatorerna amorteringsvis bleve återgäldad. Övriga anläggningsarbeten, såsom områdets kringgårdande o. dyl. komme att ombesörjas och bekostas av arrendatorerna. — — — Såvitt socialnämnden kunnat utröna, vore det icke nödigt att, åtminstone till en början, stifta någon särskild koloniträdgårdsförening, utan finnas i staden organisationer, nämligen Svenska kvinnoförbundets och föreningen Marthas Helsingforsfilialer samt Ungdomsförbundet Fylgia, vilka vore icke endast skickade,

utan även villiga att upptaga koloniträdgårdsdriften såsom en ny gren av sin verksamhet. Vid områdets upplåtande åt dessa eller andra organisationer borde staden dock förbehållas rätt att granska och godkänna såväl parcellkontrakten för de enskilda lotterna som maximilegan per m² för desamma. I parcellkontrakten skulle bl. a. intagas den bestämmelsen, att lotterna ej finge utan vederbörande kollektivarrendatorers samtycke överlåtas åt annan person. Arrendetiden skulle utsättas till 25 år, med

Tabellc-Sarlins kolonistuga i Brunakärr.

rättighet för staden att även därförinnan återbörda jorden, därest stadens allmänna intresse det fordrade. I händelse området sålunda återginge till stadens disposition före arrendetidens utgång, tillkomme arrendator skälig ersättning för nedlagda kostnader, men icke för frångången arrenderätt. — — — På grund av vad sålunda anförts hemställer socialnämnden, att stadsfullmäktige måtte besluta,

att enligt uppgjort förslag, omedelbart låta anlägga koloniträdgårdar å odlingslotterna 15—16 å Grejus;

att bemyndiga drätselkammaren, att efter beredning av socialnämnden, uppgöra och med vederbörande organisationer av-

sluta arrendeavtal om upplåtande och brukande av förberörda koloniträdgårdsområde;

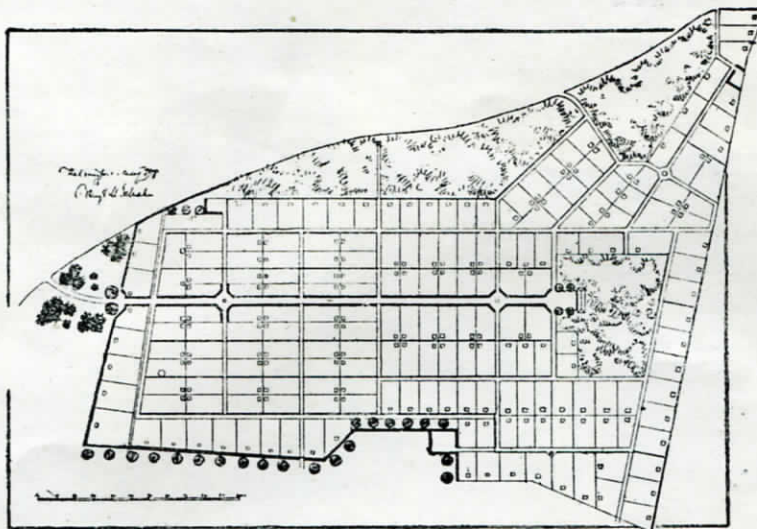
att till en början åt socialnämnden överlämna ledningen av och uppsikten över koloniträdgårdsföretaget och att i detta syfte till nämndens förfogande ställa ett årligt anslag av 2,100 mk för avlönande av en koloniträdgårdskonsulent; samt

att för anläggningsarbetets utförande bevilja ett anslag av 28,000 mark.

Vid sitt sammanträde den 4 juni 1918 godkände stadsfullmäktige denna socialnämndens framställning och förklarade

samt uppgöra en ny plan för trädgården. Enligt denna plan, som vid koloniträdgårdens anläggning sedan följdes, voro lotternas antal 225 och deras storlek, varierande från 150—225 m², sålunda ganska knappt tilltagen.

Anläggningsarbetet bestod däri, att samtliga vägar upptogos och nödtorftigt grusades, det stora grunda utfallsdiket, som ledde från Brunakärr villasamhälle genom koloniträdgården och som olyckligtvis hade ett dåligt fall, upprepades i någon mån, en mängd öppna diken upptogos och slutligen upplöjdes de mellan diken och vägarna

Bengt Schalins plan över Brunakärr koloniträdgård. Maj 1918.

ärendet i avseende å verkställighet brådskande.

Så voro då alla yttre formaliteter för tillkomsten av Brunakärr koloniträdgård klargjorda och i början av juni 1918 begynte staden belägga det för koloniträdgården upplåtna området med arbete. För koloniträdgården hade stadsplanearkitekten Birger Brunila i april 1918 uppgjort en ritning, där lotternas antal var c:a 100 och deras areal omfattade 26,000 m², varjämte utrymme fanns angivet för tvenne lekplaner och för smärre framtida utvidgningar. Denna ursprungliga plan måtte emellertid icke ansetts tillfredsställande, ty i början av maj fick trädgårdsarkitekt B. Schalins i uppdrag att skynd-

belägna jordstyckena, avsedda till trädgårdslotter. Även de å Schalins ritning angivna, mitt i huvudvägen belägna brunnarna för trädgårdens bevattning grävdes och förseddes med cementringar. Tvenne bekvämlighetsinrättningar byggdes. Men till alla dessa arbeten åtgick nära nog hela sommaren. Då emellertid juni 1918 både var mycket torr och varm och kolonisterna brunno av iver att få börja bruka sin jord, beslöto de tre organisationerna Svenska kvinnoförbundet i Helsingfors, Ungdomsföreningen Fylgia och föreningen Marthas Helsingfors filial, till vilka staden enligt kontrakt av juni 1918 upplåtit koloniträdgårdsområdet på arrende under 25 år, att börja odlingsarbetet. Genom verkställd

lottning föreningarna emellan tillföll norra delen av koloniträdgårdsområdet med c:a 11,000 m² Svenska kvinnoförbundet, som här fick genom senare gjord nyindelning 52 lotter, östra delen med c:a 12,500 m² föreningen Martha med genom slutlig indelning 52 lotter, sydvästra delen med c:a 13,000 m² Ungdomsföreningen Fylgia, som genom senare indelning här fick 56 lotter.

Med glatt mod gingo kolonisterna till sitt arbete, ehuru detta var för året anmärk-

sig in i koloniträdgården, som av Brunakärr villasamhälle, varifrån orenlighet från ladugårdar och uthus jämväl strömmade in över de mot villasamhället närmast belägna koloniträdgårdslotterna. Speciellt jordförhållandena voro sålunda allt annat än idylliska. Platsen visade sig snart även vara mycket frostöm.

Enligt konsulentens för koloniträdgården anvisning odlade de flesta kolonister denna första sommar mest potatis för att få jorden

Brunakärr koloniträdgård. Vy från Marthas område. Foto 1928.

ningsvärt försenat. Kvinnoförbundets medlemmar kunde sålunda komma till arbete å sina lotter först omkring mitten av juni. Jordmånen i trädgården utgjordes av grund, mossig ängsmark på ler alv och då jorden synbarligen under många år icke blivit ordentligt gödslad, var hon mager och utsugen. En stor del av området i sydost hade av rysk militär för skansbygge skattats på grästorv, varför här knappast mera fanns någon matjord kvar. Härtill kom, att koloniträdgårdens östra område led stort men såväl av den intill gränsande s.k. Savelas svingård, varifrån allt gödselvatten sökte

i stånd och för att få mat, ty som bekant stod samhället då mitt uppe i en matbristens tid, om också en lättnad häri numera kunde spåras. Marthaföreningen, som kanske fått det i avseende å läge och jordmån minst förmånliga område, odlade på sina lotter enbart potatis, men såväl Kvinnoförbundet som Fylgias medlemmar gjorde försök med köksväxtodling.

Sensommaren och hösten 1918 blevo regniga och nu visade koloniträdgården sig snart från sin fula sida. De få och grunt upptagna dikena, som hade sitt utlopp till det gytjiga, stinkande utfalisdiket i träd-

gårdens södra del, förmådde icke avleda vattnet med den påföljd, att stora områden av trädgården i nordost och norr snart förvandlades till veritabla kärr, dit ingen riske-
rade gå, och varifrån så gott som intet kunde skördas. I det närmaste all Martha-föreningens potatis blev i "kärret" och endast de högre belägna lotterna gävo skörd, tyvärr dock ytterst klen. Föreningen Fylgias unga raska odlare, som haft lyckan med sig och som fått ett jämförelsevis högt beläget område av trädgården på sin lott och med anmärkningsvärd flit och intresse

Selenius' stuga på Marthaområdet.

under sommaren jämt och samt arbetat i sina täppor, hade något bättre tur. Enligt årsberättelsen för 1918, avgiven av Fylgias trädgårdskolonister, skördade de 57 familjer, tillhörande föreningen, som då hade lotter i Brunakärr koloniträdgård, därifrån c:a 95 hl. potatis, 60 hl. kålrötter, 15 hl. morötter, 18 hl. rödbetor, 5 hl. sockerbetor, 12 hl. rovor, 300 kg. kål, 29 kg. pumpor, 30 kg. lök samt något ärtor, cikorierötter, dill etc.

Kvinnoförbundet, som denna första sommar hade 40 av sina lotter utgivna till odlare, led också på sitt område stort men av den ineffektiva dikningen. I förbundets lotter odlades främst potatis, rovor, kålrötter, rödbetor och morötter, samt något kål och ärtor. Även här kunde skörden icke överallt bergas, beroende på att stora områden voro otillgängliga, genomdränkta av vatten.

Att trots dessa motigheter och felslagna

förväntningar kolonisternas intresse för den gemensamma trädgården var stort, därom vittnar den offervillighet, som gjorde sig gällande, när det blev fråga om att iklåda sig utgifter till koloniträdgårdens oundgängliga förbättrande. Alla tre föreningarna bekostade sålunda sommaren 1918 gemensamt pumpar till brunnarna, och ett gärd c:a 1,100 m. långt uppfördes kring hela koloniträdgården. Materialet härtill, stolpar och taggtråd, ficks visserligen gratis från statens krigsbyteskontor, tack vare energisk verksamhet av socialnämndens dåvarande sekreterare, häradshövding Einar Cavonius och ordföranden i Fylgias koloniträdgårdsandelslag Olof Strömberg, men innan gärdet med sina 6 rader taggtråd var rest, drog det dock dryga kostnader trots de manliga Fylgiamedlemmarnas frivilliga arbetshjälp.

På grund av de olyckliga avdikningsförhållandena i koloniträdgården beslöt socialnämnden på kolonisternas anhållan, hösten 1918, att det stora utfallsdiket genom koloniträdgården skulle fördjupas och utverkade också medel härför. Mitt i vintern utfördes grävnings- och sprängningsarbetet, varigenom utfallet fördjupades. Kostnaderna härför torde stigit till 16,000 mk. All lera, sprängsten m. m. som utgrävdes, flere hundra kubikmeter, uppkastades utan vidare på vardera sidorna av diket, och här fick detta förbli större delen av sommaren 1919, begravande en stor del av de invid liggande lotterna, som därför måste övergivas av sina odlare. Kolonisterna vände sig åter i sin nöd i maj 1919 genom sin styrelse till socialnämnden med anhållan om hjälp till bortskaffande av de nämnda jord- och lervallarna och till utfallsdikets omändring till en täckt, tillräckligt djup kloakledning, om upptagande av diken å föreningen Marthas område, vilka diken visserligen funnos angivna å koloniträdgårdens fastställda plankarta, men aldrig utförts, samt slutligen om byggande av enkla broar av trä på alla de ställen i koloniträdgården, där vägarna skäras av diken.

Socialnämnden upptog denna kolonisternas anhållan till behandling och utverkade nödigt anslag, så att stadens byggnadskon-

tor sommaren 1920 omlade det genom koloniträdgården gående utfallsdiket till en ordentlig, tillräckligt djup, täckt kloakledning med 7 infallsbrunnar. Till kloakledningens täckning användes de stora, besvärande lervallarna, och föreningen Fylgia kunde åter begynna odla sina lotter i sydöstra hörnet. Först genom tillkomsten av denna kloakledning blev det möjligt icke allenast att få ytvattnet nödortfikt avlett från koloniträdgårdsområdet, utan även det stinkande gödsel- och kloakvattnet från Savelas svingård och Brunakärr villasamhälle, som nu sökte sig en naturlig väg bort genom kloakledningen.

havarne småningom mera ägna sin uppmärksamhet åt lotternas odling och försköning. Redan våren 1919 hade såväl Kvinnoförbundets som Fylgias medlemmar på sina respektive lotter begynt utplantera bärbuskar och enklare prydnadsbuskar såsom syrener och buskrosor. Dessutom planterades ganska allmänt jordgubbar och blommor. Dylika planteringar fortsattes allmänt våren 1920. Detta kunde nu också ske med större visshet om att buskar och perenner utplanterades på lämpliga platser i lotterna, utan att störa köksväxtodlingarna, då våren 1919 odlingslotterna hos samtliga kolonister genom konsulentens försorg

Väg genom Marthaföreningens område i koloniträdgården.

Källossningen och den rika nederbörden våren 1920 åstadkommo stor förödelse i koloniträdgården både på vägarna och beträffande de öppna dikena, vilka sammanstörtade mångenstädes, och kanske mest på Fylgias område, i långa sträckor. De tre föreningarna beslöt därför att gemensamt upptaga ett lån om 10,000 mk för att få avdikningen i koloniträdgården med täckdiken utförd enligt tillkallad experts förslag. Täckdikena och de fördjupade öppna dikena förenades nu genom cementrör med den av staden anlagda kloakledningen.

Sedan den olyckliga vattenavledningsfrågan i koloniträdgården sålunda under år 1920 i huvudsak blivit löst, kunde lottinne-

hade omreglerats enligt de verkliga förhållandena på området, ty den uppgjorda och fastställda plankartan kunde icke i allt följas, emedan den icke helt överensstämde med området i verkligheten. Föreningen Fylgia hade sålunda 1920 utgivit till odling 50 lotter samt dessutom för potatisodling c:a 10 lotter invid Brunakärr villasamhälle. Kvinnoförbundet hade samma år utgivit till odling 43 lotter och odlade 5 lotter gemensamt. 3 av föreningens lotter voro fortfarande så vattensjuka, att de icke kunde odlas. Marthaföreningen hade 1920 utgivit till odling 52 lotter, upplåtit 2 lotter till en mönsterträdgård, som då anlades och existerade 4 år, medan 3 lotter i dåligt läge användes till potatisodling.

Våren 1920 utplanterades de första fruktträden i koloniträdgården. Forstmästaren Aug. Grönberg gjorde början med att utplantera på sin väl brukade och omsorgsfullt skötta lott 3 rationellt uppdragna äppelträd. Flere odlare på såväl Kvinnoförbundets som Fylgias område följde exemplet. Dessvärre hade dessa kolonister icke alla lyckats få köpa prima träd, varför träden under flere år framåt dels sjukades, dels växte illa och många dogo.

Fylgias kolonister var för sig präktiga kollektioner köksväxter, för vilka varje förening tillerkändes 1:sta pris.

Om också vattnet, isynnerhet vårar och höstar, under de första åren i koloniträdgården var till stort men för odlingarna, så gjorde sig å andra sidan under juni och juli bristen på vatten till odlingarnas bevattning mycket kännbar. De två av staden vid koloniträdgårdens anläggning grävda brunnarna gävo icke vatten nog och voro för mån-

Svenska kvinnoförbundets och Marthas gemensamma kaffestuga i Brunakärr koloniträdgård. Byggt sommaren 1928.

Skörden 1920 blev å de flesta lotter rätt god och man fick nu se prov på de första jordgubbsavkastningarna. En odlare på Kvinnoförbundets område skördade sålunda den sommaren å sin lilla lott bl. a. 20 liter prima jordgubbar. Odlingen av potatis minskades allt mer, under det att köksväxtodlingarna togo större fart och gävo allt bättre resultat. Orsaken härtill var den förbättrade dräneringen, jordens mera rationella gödsling och brukning och kolonisternas småningom vunna insikt i trädgårdsodling. Vid "Nylands trädgårdsutställning" i stadsträdgården i Helsingfors hösten 1920 utställde såväl Marthaföreningens som Sv. kvinnoförbundets och föreningen

gen lottägare långt avlägsna. Svenska kvinnoförbundet lät därför 1920 på sitt område på egen bekostnad gräva en brunn, som snart visade sig motsvara sitt ändamål och i nytta uppvägdde kostnaden, 2,607 mk.

Våren 1921 beskuros fruktträden i koloniträdgården första gången och på hösten samma år kunde lottägarne skörda ett och annat äpple. Bärodlingen tog allt större fart, isynnerhet jordgubbsodlingen. Körsbär och hallon planterades. Odlingarna av köksväxter syntes utfalla allt bättre, och man begynte nu i mången lott våga sig på odling av mera krävande köksväxter såsom gurkor och tomater. I september nyssnämnda år deltog föreningen Fylgias kolo-

nister med en kollektion köksväxter i "Allmänna trädgårdsutställningen i Åbo" och tillerkändes för denna 1:sta pris.

Gemensamt fortsatte alla tre föreningarna 1921 det stora dräneringsarbetet, så att nu ungefär halva koloniträdgårdsområdet blev dränerat dels med grövre cementrör, dels med vanliga tegel-dränrör.

Sedan odlingarna på de flesta lotter sålunda begynte bli rätt så tillfredsställande, vaknade tanken hos kolonisterna att ytterligare taga ett steg till förverkligande av den full-

sedan år för år fortsatts så att i detta nu torde minst två tredjedelar av området vara ingärdat med en dylik häck.

1922 lät Kvinnoförbundet täckdika en stor del av sitt område, flere vägar inom förbundets område blevo uppriktade, påförda makadamsten, lera och sand, varför dessa vägar blevo i bästa skick. Under de följande åren har vägarbetet av Kvinnoförbundet fortsatt, så att vägarna på deras område numera tillfredsställer t. o. m. rätt höga fordringar.

Bild från Stenmans lott i Brunakärr koloniträdgård. Fylgias område. Foto juni 1928.

Fröken Forslunds stuga. Svenska Kvinnoförbundets område i koloniträdgården.

ständiga idén med ett sommarhem för lottägaren i koloniträdgården, d. v. s. uppförande av koloniträdgårdsstugor. Styrelsen för koloniträdgården anskaffade vintern 1921 normalritningar till 5 olika typer och storlekar av trädgårdsstugor. Ritningarna uppgjordes av arkitekten Runar Finnälä och godkändes av socialnämnden, som bidrog med 300 mk till normalritningarnas inlösande. Den första koloniträdgårdsstugan byggdes enligt typ 3 i juni 1921 av fröken Jenny Ahlstrand och kort därpå den andra stugan av fröken Bertha Tabelle och herrskapet Sarlin gemensamt, vardera stugorna å Kvinnoförbundets område. Inom kort tillkommo ytterligare 4 stugor, 3 på Fylgias område och 1 på Marthas område. Under 1922 uppfördes ytterligare 6 stugor. Våren 1921 begynte föreningarna på gemensam bekostnad plantera en granhäck kring koloniträdgårdsområdet; 130 meter planterades detta år, och har planteringen

Från och med 1922 ha så gott som samtliga lotter i koloniträdgården fått en verklig prägel av trädgård och hem. Äppelträden ha årligen begynt bära frukt, skörden av vinbär, krusbär och jordgubbar utfaller bra och något hallon skördas ju även. Odlingen av potatis har minskats, medan köksväxter av alla slag odlas, jämväl sådana som kräva stor omsorg och mycket arbete såsom gurkor och tomater. Blommor, såväl ett- som mångåriga, odlas allmänt och under augusti—september prunka de små trädgårdarna i rent av praktfull blomsterskrud.

År 1923 beslöts, att en ny plankarta över koloniträdgårdsområdet skulle uppgöras i enlighet med den indelning av området och det omfång lotterna nu i verkligheten fått. Varje förening lät uppmäta sitt område och sina lotter. I enlighet härmed uppgjorde hr. H a r a l d H ä g g hösten 1924 en fullständig ritning över Brunakärr koloniträdgård.

Denna utvisar att Svenska kvinnoförbundet i koloniträdgården disponerar över 52 lotter, Marthaföreningen 52 lotter och Ungdomsföreningen Fylgia 56 lotter.

1923 begynte mera allmänt flaggstänger resas vid stugorna på de små lotterna och när man nu en sommarsöndag passerar Brunakärr koloniträdgård med dess inemot 70 prydliga koloniträdgårdsstugor, inbäddade i blommor och grönt, då ses här vaka för vinden, alldeles som i de danska koloniträdgårdarna, otaliga flaggor hissade vid de små sommarhemmen, där ägaren förenat nyttan med glädjen av eget hem och egen jord, om ock den egna torvån — trädgårdstappan är nog så liten.

1924 anhöll kolonisterna hos stadsfullmäktige om ett anslag av 14,000 mk till istandsättande av den huvudväg som leder genom koloniträdgården, och till en länge av behovet påkallad dricksvattenbrunn. Anslaget beviljades, huvudvägen byggdes 1925. Dricksvattenbrunnen grävdes i skogsbacken väster om koloniträdgården och ger enligt gjord analys ett mycket gott vatten.

Lotterna, som redan 1922 och 1923 numrerades, blevo 1925 omnumrerade enligt socialnämndens förslag.

Byggnadsverksamheten har i koloniträdgården varit synnerligen livlig åren 1926 och 1927. På Kvinnoförbundets område finnes nu 17 stugor, på Marthas område 24 och på Fylgias område 27, alla uppförda enligt godkända ritningar.

1927 belades alla vägar i koloniträdgården med sand, som staden delvis bekostade.

Våren 1924 anlades en enkel plantering vid ingången till koloniträdgården. Härför nödiga träd och buskar erhöles från stadens plantskolor. En enkel men prydlig infartsport byggdes och slutligen restes i närheten av entrén den höga flaggstång, gemensam för hela koloniträdgården, där rikets flagg i dag, den 9 sept. 1928 svajar, visande att det är fest i Brunakärr koloniträdgård.

När koloniträdgården 1918 anlades, fanns på området tvenne gamla lador, den ena stor och lång i tre avdelningar belägen i bortre ändan av koloniträdgården mitt för huvudingången, den andra mindre, i träd-

gårdens sydvästra del. Den förra blev ett gemensamt hem för Kvinnoförbundets och Marthaföreningens kolonister, som här förvarade sina arbetsredskap, och vid festliga tillfällen fick den gamla ladan också tjäna

Ett leve höjes för det vid koloniträdgårdens tioårsfest, den 9 september 1928, just planterade vårdträdet.

både som restaurationslokal och föredragsal. Nu är med detta år den gamla, litet sadelbrutna ladans saga all. Den har rivits ned och de två sammanslutningarna, som den en gång troget betjänat, ha på samma plats rest en mera i stil med trädgården gående byggnad, innehållande ett rymligt kök och talrika små skåp till förvaring av vardera föreningarnas kolonisters arbetsredskap. Från verandan framför denna koloniträdgårdens corps-de-logis har man en god överblick över den nu tioåriga, med mycken möda och flit tillkomna Finlands första, verkliga koloniträdgård. Byggnaden är uppförd enligt ritningar av arkitekten fru

Stenius-Lagerborg och torde kostat omkring 85,000 mk. Helsingfors stad har bidragit till byggnadskostnadernas betäckande med ett amorteringslån stort 50,000 mk.

Den andra gamla ladan på området existerar allt ännu. Den har under de 10 gångna åren disponerats av föreningen Fylgias kolonister, men knappast blir heller dess tillvaro lång. Fylgia har redan en byggnadsfond om c:a 6,000 mk och ju mer fonden växer dess närmare går den gamla, lutande ladan mot sitt slutliga öde.

bland sina kolonister, vem bland de i tävlingen om den bäst skötta och odlade trädgårdslotten deltagande, som fått den högsta poängen, har vid dessa sina skördefester pläгат utdela prisen. Föreningen har för sina odlingstävlingar även stiftat en vandringspokal, som nu cirkulerat 4 år. Även inom Kvinnoförbundet ha bland odlarna pristävlingar ägt rum.

Även ett par gemensamma resor och utflykter ha Brunakärr-kolonisterna företagit under det gångna decenniet. Sålunda sommaren 1924 en gemensam utfärd till Jorvas

Vid kaffebordet. Bild från Brunakärr koloniträdgårds tioårsfest.
Till vänster författaren av koloniträdgårdens tioårs historik.

Under koloniträdgårdens tioåriga tillvaro ha nästan årligen större eller mindre fester eller samkväm anordnats av kolonisterna. Stundom ha dessa fester varit gemensamma för alla tre föreningar, som disponera över trädgårdskolonien, stundom ha de anordnats av de enskilda föreningarna. Vanligen ha festerna hållits i koloniträdgården, men stundom också inne i staden, t. ex. i folkskolan vid Bangatan. Vid dessa fester och samkväm ha vanligtvis koloniträdgårdens konsulent hållit föredrag över ett eller annat ämne, aktuellt för trädgårdssodlingen i kolonien. Stundom ha dessa fester varit s. k. skördefester, med uppvisning av produkter från kolonisternas odlingar i Brunakärr. Föreningen Fylgia, som allt sedan 1921 anordnat pristävlan

i Kyrkslätt under ledning av koloniträdgårdens konsulent fröken Elisabeth Koch. I denna utfärd deltog 70 kolonister, och flere trädgårdar i Jorvas besöktes. 10—16 juli 1926 företog koloniträdgårdens medlemmar en studieresa till Stockholm under ledning av fröken Bertha Tabelle och konsulenten Elisabeth Koch. I resan, som blev både givande och minnesrik, deltog 83 av koloniträdgårdens medlemmar.

Några celebra besök i Brunakärr koloniträdgård kunna här antecknas. Sommaren 1924 besöktes koloniträdgården av stadsdirektören och socialnämnden, den 18 juli 1925 gjorde Stockholms Gartnersällskap här ett besök och den 20 juli samma år 160 odlare från Tammerfors koloniträdgård under lektor E. J. Reiniläs ledning. 1 augusti

1927 besöktes koloniträdgården av koloniträdgårdsodlare från Stockholm.

Brunakärr koloniträdgård har allt sedan sitt tillblivande våren 1918 haft en av Helsingfors stad avlönad trädgårdskonsulent till sitt bistånd. Koloniträdgårdens första konsulent var trädgårdsmästaren, kandidat O s s i a n L u n d é n 1918—1923 och därefter trädgårdskonsulenten, fröken E l i s a b e t h K o c h från 1924 och fortfarande. Föreningen Martha har åtminstone under de tidigare åren haft egna konsulenter, nämligen fröken D a g m a r v o n E s s e n 1918—1919 och fröken K a t r i H u l d é n 1920—1925. Koloniträdgårdens konsulent har ägt över verksamheten i koloniträdgården årligen till socialnämnden inlämna berättelse.

Vården om koloniträdgården och dess verksamhet har allt sedan koloniträdgården Brunakärr 1918 tillkom handhåfts av en k o l o n i t r ä d g å r d s s t y r e l s e, i vilken för året socialnämnden invalt tvenne medlemmar och envar av de tre föreningar, som arrenderat koloniträdgården, en medlem. Såsom sekreterare vid koloniträdgårdsstyrelsens sammanträden har fungerat trädgårdens konsulent. Dessutom ha de tre koloniträdgården arrenderande föreningarna sedan 1924 tillsatt en särskild gemensam f ö r v a l t n i n g s n ä m n d, sammansatt av 3 medlemmar från varje förening med koloniträdgårdskonsulenten som expert. Denna förvaltningsnämnd har handhaft arrendatorernas gemensamma angelägenheter rörande koloniträdgården. Slutligen har envar av de tre föreningarna haft sin särskilda självständiga k o l o n i t r ä d g å r d s s t y r e l s e. Ännu kan nämnas att Ungdomsföreningen Fylgia för sin verksamhet i koloniträdgården genast de första åren av koloniträdgårdens tillkomst bildade ett s. k. andelslag: Fylgias koloniträdgårdssandelslag, som underlyder förbundets centralstyrelse.

Koloniträdgårdsrörelsen har överhuvudtaget i vårt land funnit föga förståelse. Under det att koloniträdgårdslotternas antal i ettvarrt av de skandinaviska landen nu uppgår till tusende, ja flere tiotaltusen, komma

vi hos oss i Finland näppeligen upp till ens ett tusen. För 12—15 år sedan gjordes såsom tidigare nämnts visserligen på många håll i vårt land ansatser till att få koloniträdgårdar till stånd, men så gott som alla dessa försök ha resultatlöst runnit ut i sanden. I detta nu kunna vi fastslå, att endast tvenne verkliga och i full verksamhet varande koloniträdgårdar finnas i Finland, nämligen den i Tammerfors från 1916 och i Helsingfors Brunakärr, som denna vår fyllde tio år, samt att tvenne andra koloniträdgårdar på de nämnda orterna äro under vardande. Av dessa måste man otvivelaktigt värdesätta Brunakärr koloniträdgård såsom den, vilken i fråga om indelning, lotternas plantering, bebyggande etc., kort sagt i hela sin typ-gestalt, bäst motsvarar vad man menar och avser med en koloniträdgård.

Att företaget Brunakärr koloniträdgård slagit så väl ut, lyckats så bra, därför ha vi att tacka den lyckliga omständighet, att koloniträdgården blev anförtrodd i så goda händer som Svenska kvinnoförbundets Helsingfors filial, Ungdomsförbundet Fylgia och Föreningen Marthas Helsingfors filial samt att inom dessa sammanslutningar funnos ledande krafter, för vilka nyttan och välsignelsen av koloniträdgårdar och möjligheten av deras förverkligande även hos oss stod klar. Det är dessa personer främst äran och hedern tillkommer av att Brunakärr koloniträdgård finnes till, och att denna trädgårdskoloni i dag som är kan kallas Finlands främsta och förnämsta.

Jag tillåter mig avsluta denna enkla och i många avseenden förvisso bristfälliga 10-års historik över Brunakärr koloniträdgård med att nämna namnen på åtminstone några av dem, som så vitt jag minnes tagit livligt del såsom kolonister och ivrare för koloniträdgården i Brunakärr: fröken Bertha T a b e l l e, herr O l o f S t r ö m b e r g, förmästar Aug. Grönberg, fröken Jenny Ahlstrand, fröken Emmy Lagerbohm, herrar Harald Stenman, Axel Lamber, Harald Fält, Rainer Björklund, fruarna Hilda Strömberg och Aili Wessberg. Med outtröttlig energi och stora uppoffrin-

gar av tid och arbete ha dessa och många andra med dem, vilkas namn jag nu icke minnes, i fast tro på och kärlek till företaget kämpat, särskilt under de fyra första bekymmersfyllda åren av koloniträdgårdens tillvaro, för att göra Brunakärr koloniträdgård till vad den nu är. I dag kunna dessa

första kolonister och koloniträdgårdens gynnare, för så vitt de ännu leva, med stolthet se på sitt arbete, sitt verk, sådant det nu ter sig tio år efter det det påbegyntes. Företaget har, bokstavligen talat, burit god frukt och rik välsignelse.
